

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kansaneläkkeen ja eräiden muiden etuuksien vuoden 2018 indeksitarkistuksista sekä kansaneläkeindeksistä annetun lain 2 §:n ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kansaneläkkeen ja eräiden muiden etuuksien vuoden 2018 indeksitarkistuksista sekä kansaneläkeindeksistä annetun lain 2 §:n ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (HE 123/2017 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Eduskunta-aloite

Esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt seuraavan aloitteen:

- Toimenpideohjelma TPA 28/2017 vp Outi Alanko-Kahiluoto vihr ym. Toimenpideohjelma kansaneläkeindeksin jäädytysten ja leikkausten perumisesta

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 47/2017 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Pekka Humalto, sosiaali- ja terveysministeriö
- asiantuntija Henri Riuttala, Kansaneläkelaitos
- asiantuntija Tapio Räsänen, Kansaneläkelaitos
- tutkimusprofessori Pasi Moisio, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- tutkimuspäällikkö Jussi Tervola, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Valiokunnan mietintö StVM 16/2017 vp

HALLITUKSEN ESITYS JA TOIMENPIDEALOITE

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi laki kansaneläkkeen ja eräiden muiden etuuksien vuoden 2018 indeksitarkistuksista. Tämän lain mukaisesti kansaneläkeindeksi jäädytettäisiin pysyvästä lainsäädännöstä poiketen vuoden 2017 tasolle.

Muutos koskisi kansaneläkkeitä, takuueläkettä ja muita sellaisia etuuksia, joita tarkistetaan kansaneläkeindeksin perusteella tai jotka ovat muuten sidottuja kansaneläkkeen määrään. Tällaisia muita etuuksia ovat muun muassa vammaisetuudet, rintamalisät, työttömyysturvalain mukainen peruspäiväraha, työmarkkinatuki sekä lapsikorotus. Muutos koskisi myös kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksien määräytymisperusteita sekä rahamääriä, kuten lääkekorvausten vuotuisen omavastuun rajaa. Esitykseen sisältyy myös ehdotus toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta, jonka mukaisesti toimeentulotuen perusosan määrän korottamisella turvataan se, että toimeentulotuen perusosan taso nousee pysyvän lainsäädännön määräämän tasokorotuksen mukaisesti. Esitykseen sisältyy myös veteraanietuuksia koskeva muutosehdotus.

Ehdotettu indeksitarkistuksia koskeva muutos on tarkoitettu pysyväksi eikä sitä kompensoitaisi muutosta seuraavissa kansaneläkeindeksin tarkistuksissa. Kansaneläkeindeksistä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi pysyvästi siten, että kansaneläkeindeksin laskemisessa käytettyä jakajaa muutetaan vastaamaan ehdotettua muutosta. Ehdotetuilla muutoksilla pannaan toimeen valtioneuvoston julkisen talouden suunnitelmaa vuosille 2018—2021.

Esitys liittyy valtion vuoden 2018 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018. Kansaneläkeindeksin laskemisessa käytettävää jakajaa koskeva muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan kuitenkin vasta 1 päivänä tammikuuta 2019.

Toimenpidealoite

TPA 28/2017 vp. Toimenpidealoitteessa ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kansaneläkeindeksien jäädytysten ja leikkausten peruuttamiseksi.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Hallituksen esityksessä ehdotettu indeksin jäädytys on yksi sopeuttamistoimista, joita toteutetaan valtiontalouden tasapainottamiseksi ja julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi. Esitys perustuu valtioneuvoston julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2018—2021.

Pysyvän lainsäädännön mukaan kansaneläkeindeksiin sidottuja eläkkeitä ja muita etuuksia pitäisi vuonna 2018 korottaa valiokuntakäsittelyn aikana tarkentuneen laskelman mukaan 0,68 prosenttia. Ehdotuksen arvioidaan vähentävän pysyvän lainsäädännön mukaiseen korotukseen ver-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2017 vp

rattuna vuonna 2018 eläke- ja muita etuusmenoja yhteensä 40 miljoonaa euroa. Indeksien jäädytyksen nettomääräinen vaikutus julkiseen talouteen on kuitenkin tätä suurempi, koska indeksien jäädytys vaikuttaa myös eläkkeiden verotukseen. Sekä valtion- että kunnallisverotuksen eläketulo vähennysten täydet määrät on sidottu kansaneläkkeen määrään. Tuloraja, jonka ylittämisen jälkeen eläkeläinen joutuu maksamaan tuloveroa, siirtyy näin alemmaksi. Kokonaisuutena arvioiden verotulot kasvavat esityksen johdosta yli 30 miljoonalla eurolla. Ehdotuksen mukaisella indeksien jäädytyksellä on pysyvä vaikutus etuuksien tasoon sekä saavutettavaan valtiontaloudelliseen säästöön, sillä jäädytetty indeksi tulee olemaan myös vuoden 2019 kansaneläkeindeksin laskennan pohjana.

Ehdotettu indeksien jäädytys koskee myös toimeentulotuen perusosaa. Kaikkein pienimpien tulojen varassa elävien kannalta on kuitenkin hyvä, että hallitus esittää laissa säädettyä toimeentulotuen perusosaa korotettavaksi. Perusosan korotus toteutuu näin ollen tosiasiallisesti täysimääräisesti myös vuonna 2018, mikä lieventää indeksijäädytyksen vaikutusta kaikkein pienituloisimissa kotitalouksissa.

Hallitus on samanaikaisesti antanut erillisiä esityksiä, joilla lievennetään indeksijäädytyksen vaikutusta eräissä etuuksissa. Hallitus esittää takuueläkkeen ja eläkkeensaajan alimman hoitotuen korottamista pienituloisten eläkeläisen tilanteen helpottamiseksi (HE 123/2017 vp). Lisäksi hallitus esittää vähimmäismääräisten päivärahojen korottamista niin, että niiden nettomäärä pysyy vähintään toimentulotuen tasoisena (HE 141/2017 vp). Yksinhuoltajien tilanteen helpottamiseksi myös lapsilisän yksinhuoltajalisää ehdotetaan korotettavaksi (HE 163/2017 vp).

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan saaman selvityksen mukaan hallituksen esityksen vaikutus tuloeroihin ja pienituloisuusasteeseen on hyvin maltillinen. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan nyt ehdotettu kansaneläkeindeksien jäädytys ei kokonaisuutenakaan arvioiden heikennä niin olennaisesti perustuslain 19 §:n 2 momentissa tarkoitettua perustoimeentulon turvaa, että sääntelyä olisi pidettävä perustuslain vastaisena. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan valtioneuvoston tulee kuitenkin huolehtia siitä, että perusoikeuksien tasoon ehdotettujen muutosten ja tulevien muiden uudistusten yhteisvaikutus ei muodostu kohtuuttomaksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy siihen perustuslakivaliokunnan huomautukseen, että samaan asiakokonaisuuteen liittyvät samanaikaiset uudistukset tulisi pyrkiä kokoamaan yhteen hallituksen esitykseen tai arvioimaan tällaisten samoihin perusoikeuksiin liittyvien uudistusten vaikutuksia mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Näin esitysten yhteisvaikutukset tulisivat paremmin arvioituiksi.

Kansaneläkeindeksien soveltamatta jättäminen vuosina 2017–2019 saa useita eri etuuksia saaville henkilöille ja kotitalouksille aikaan kumuloituvia vaikutuksia. Etuuksien rahamääriin vaikuttavien muutosten lisäksi merkityksellisiä ovat esimerkiksi asumismenojen, lääkekorvausten ja asiakasmaksujen sekä verotuksen muutokset. Osa peräkkäisinä vuosina tehdyistä indeksien jäädytyksistä kohdistuu pahimmin tuen pitkäaikaisiin saajiin, joiden tulotaso uhkaa jäädä jälkeen ja kulutusmahdollisuudet pienentyä muuhun väestöön ja hintakehitykseen nähden. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää perustuslakivaliokunnan tavoin selvänä, että valtioneuvoston on tarkoin seurattava indeksien jäädytyksen vaikutuksia.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2017 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta hyväksyy ehdotetun indeksijäädetyksen, mutta pitää sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuuden kannalta ongelmallisena, jos syyperusteisen perusturvan taso tarveharkintaiseen toimeentulotukeen nähden jatkuvasti heikentyy. Perusturvan ja asumistuen toistuvat indeksijäädetykset osaltaan vahvistavat pienituloisten toimeentulotukiriippuvuutta samoin kuin sosiaaliturvan painopisteen siirtymistä pidemmällä aikavälillä viimesijaiseksi ja tilapäiseksi tarkoitetun toimeentulotuen suuntaan. Syyperusteisen turvan paikkaaminen tarveharkintaisella toimeentulotuella helposti syventää kannustinloukkuja ja estää työllistymistä. Perustuslakivaliokunta huomauttaa, ettei perustoimeentuloa turvaava järjestelmä voi muodostua viimesijaisesta turvasta, ja pitää huolestuttavana etuudensaajien ohjautumista viimesijaiseksi tarkoitetun toimeentulotuen saajiksi.

Hallituksen esityksessä on tarkasteltu Euroopan sosiaalista peruskirjaa valvovan sosiaalisten oikeuksien komitean vuonna 2016 antamaa ratkaisua, jonka mukaan eräät Suomen perusturvaetuedet ovat riittämättömiä ja rikkovat siten peruskirjan 13 artiklaa. Perustuslakivaliokunta suhtautuu erittäin vakavasti sosiaalisen peruskirjan valvontakäytännössä esitettyihin huomioihin ja katsoo, että valtioneuvoston olisi syytä ryhtyä pikaisesti tarvittaviin toimenpiteisiin niiden johdosta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää hyvänä ja välttämättömänä, että hallitus on aloittanut sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen. Valiokunta korostaa, että huomiota tulee kiinnittää erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa olevien sosiaaliturvaan.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

2. Laki kansaneläkeindeksistä annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Indeksin jäädystä ei ole tarkoitus kompensoida seuraavissa kansaneläkeindeksin tarkistuksissa, minkä vuoksi tulevien vuosien indeksikorotuksia varten pykälän 2 momentissa mainittua jakajaa ehdotetaan muutettavaksi. Vuoden 2016 kolmannen vuosineljänneksen elinkustannusindeksin pisteluvut ovat tarkentuneet valiokuntakäsittelyn aikana. Pisteluvun muutoksen vuoksi mainitun jakajan tulee olla 1,192, koska jakamalla vuoden 2016 kolmannen vuosineljänneksen elinkustannusindeksin pistelukujen keskiarvo momentissa ilmoitetulla luvulla, päästään kansaneläkeindeksin pistelukuun 1 617, joka on 1. lakiehdotuksen mukainen.

3. Laki toimeentulotuesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Lakiehdotuksessa mainitun toimeentulotuen perusosan määrän tulee olla 458,10 euroa, koska tällöin perusosan määrä vuonna 2018 on 491,21 euroa, kun sen määrää tarkistetaan 1. lakiehdotuksen mukaisella kansaneläkeindeksin pisteluvulla 1 617. Tällöin toimeentulotuen perusosan määrä nousee pysyvän lainsäädännön mukaisen indeksikorotuksen verran eli noin 0,68 prosenttia.

5. Laki ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Lakiehdotuksessa mainittu rintamalisän euromäärä tulee valiokuntakäsittelyn aikana tarkentuneen indeksin pisteluvun perusteella muuttua 478,08 euroksi, jotta sen määrä nousee indeksikorotuksen verran eli noin 0,68 prosenttia.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2017 vp

Toimenpideoite

Valiokunta on hyväksynyt 1. lakiehdotuksen hallituksen esittämässä muodossa. Tämän vuoksi toimenpideoite on hylättävä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveystoimen päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 123/2017 vp sisältyvät 1., 4. ja 6. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 123/2017 vp sisältyvät 2., 3. ja 5. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hylkää toimenpideoitteen TPA 28/2017 vp.

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

kansaneläkkeen ja eräiden muiden etuuksien vuoden 2018 indeksitarkistuksista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Sen estämättä, mitä kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään, kansaneläkeindeksin pisteluku on 1 617 vuonna 2018.

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Jos muualla laissa tai asetuksessa viitataan kansaneläkeindeksistä annettuun lakiin, kansaneläkeindeksin pisteluvun suuruuden osalta viittausten katsotaan vuonna 2018 koskevan tätä lakia.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2017 vp

2.

Laki

kansaneläkeindeksistä annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansaneläkeindeksistä annetun lain (456/2001) 2 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1083/2016, seuraavasti:

2 §

Kansaneläkeindeksin laskeminen

Kansaneläkeindeksin pisteluku lasketaan jakamalla edellisen vuoden kolmannen neljänneksen kuukausien elinkustannusindeksin pistelukujen keskiarvo luvulla 1,192. Sekä keskiarvo että osamäärä pyöristetään erikseen lähimpään kokonaislukuun.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____
kuuta 20 ____.

3.

Laki

toimeentulotuesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 9 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1084/2016, seuraavasti:

9 §

Perusosan suuruus

Toimeentulotuen perusosa kuukautta kohti on:

Valiokunnan mietintö StVM 16/2017 vp

1) yksin asuvalla henkilöllä 458,10 euroa;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

rintamasotilaseläkelain 9 ja 9 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rintamasotilaseläkelain (119/1977) 9 §:n 1 momentti sekä 9 a §:n 2—4 momentti, sellaisena kuin ne ovat 9 §:n 1 momentti laissa 727/2001 ja 9 a §:n 2—4 momentti laissa 572/2007, seuraavasti:

9 §

Henkilölle, jolle on annettu rintamasotilastunnus, rintamapalvelustunnus tai rintamatunnus, maksetaan rintamalisää 478,92 euroa vuodessa. Ulkomailla asuvalle Suomen kansalaiselle, joka ei saa kansaneläkettä, rintamalisä maksetaan ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) perusteella.

9 a §

Ylimääräinen rintamalisä on täysimääräisenä 45 prosenttia ja kuitenkin vähintään 25 prosenttia siitä maksettavasta kansaneläkkeen osasta, joka ylittää 937,44 euroa vuodessa. Jos henkilöllä on kansaneläkelain (568/2007) 22 §:ssä ja kansaneläkelain voimaanpanosta annetun lain (569/2007) 8 §:ssä tarkoitettua tuloa, lukuun ottamatta kansaneläkelain 23 §:n 6 kohdassa tarkoitettua työeläkkeen korotusta ja kansaneläkelain voimaanpanolain 10 §:n 1 ja 4 momentissa tarkoitettua etuutta tai korotusta, edellä mainittu 45 prosentin määrä alenee prosenttiyksikön kutakin tulon 58,36 euron vuotuista määrää kohden kansaneläkelain 20 §:n mukaiseen tuloajaan saakka ja sen jälkeen prosenttiyksikön kutakin tulon 144,38 euron vuotuista määrää kohden. Ylimääräistä rintamalisää määrättäessä tulo otetaan huomioon samalla tavalla kuin henkilön kansaneläkettä määrättäessä.

Jos kansaneläke on kansaneläkelain 10 §:n mukaan lykätty tai varhennettu, korotetaan edellä mainittua 937,44 euron määrää lykkäyskorotusprosentilla tai alennetaan varhennusvähennysprosentilla.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2017 vp

Ulkomailta maksettavaa eläkettä tai siihen rinnastettavaa jatkuvaa etuutta saavan ylimääräinen rintamalisä määräytyy sen suuruisen kansaneläkkeen sanottujen rahamäärien ylittävästä osasta, joka maksettaisiin, jos mainitut tulot otettaisiin huomioon kansaneläkettä määrättäessä. Ylimääräinen rintamalisä maksetaan kuitenkin aina vähintään 5,12 euron suuruisena

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

5.

Laki

ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) 3 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 728/2001, seuraavasti:

Rintamalisä on 478,08 euroa vuodessa. 3 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

6.

Laki

vammaisetuslain 9 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

Valiokunnan mietintö StVM 16/2017 vp

muutetaan vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) 9 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 697/2012, seuraavasti:

9 a §

Veteraanilisä

Henkilölle, jolle maksetaan 9 §:n mukaista korotettua tai ylintä hoitotukea ja rintamasotilaseläkelain (119/1977) mukaista ylimääräistä rintamalisää, hoitotuki maksetaan veteraanilisällä korotettuna. Veteraanilisän suuruus on 84,65 euroa kuukaudessa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

Helsingissä 29.11.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Hannakaisa Heikkinen kesk
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Sanna Lauslahti kok
jäsen Anne Louhelainen sin
jäsen Ulla Parviainen kesk
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Pekka Puska kesk
jäsen Sari Raassina kok
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Kristiina Salonen sd
jäsen Sari Sarkomaa kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää

Valiokunnan mietintö StVM 16/2017 vp
Vastalause 1 /sd, vas

VASTALAUSE 1

Perustelut

Hallitus esittää ensi vuodelle kansaneläkeindeksin jäädyttämistä pysyvistä lainsäädännöstä poiketen kuluvan vuoden tasolle. Jo aiemmin hallitus antoi etuuksien tason laskea poikkeuksellisesti indeksin painuttua miinukselle vuonna 2016. Tälle vuodelle hallitus leikkasi kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksia 0,85 prosentilla. Hallitus on myös lopettanut lapsilisän indeksisidonnaisuuden ja leikannut lapsilisää 0,91 prosentilla. Nyt siis hallitus jäädyttää indeksin kuluvan vuoden alennetulle tasolle. Tämä tarkoittaa n. 0,9 %:n leikkausta perusetuuksiin. Indeksitarkistuksia koskeva muutos on tarkoitettu pysyväksi, eikä sitä kompensoitaisi seuraavissa kansaneläkeindeksin tarkistuksissa. Näin etuudet jäävät jatkossakin tälle matalammalle tasolle.

Perusturvan määrä on alhainen niin suhteessa toimeentulotukeen kuin minimibudjettiin. Esimerkiksi yksin vuokralla asuvan perusturvan varassa elävän tulot riittävät, elämäntilanteesta riippuen, kattamaan 73—94 prosenttia minimibudjetin mukaisesta kulutuksesta. Ensisijaisten etuuksien varassa sinnittelevät kotitaloudet joutuvat yhä useammin turvautumaan myös pitkäaikaiseen toimeentulotukeen paitsi alhaisten perusturvaetuuksien myös korkeiden asumiskustannusten vuoksi.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen laskelmien perusteella vuoden 2018 indeksijäädytys vähentää etuusmenoja 88 miljoonaa euroa. Samalla kotitalouksien laskennallinen tarve toimeentulotuelle kasvaa noin 9 miljoonaa euroa. Hallituskaudella tehdyt indeksijäädytykset ja -leikkaukset yhdessä (2017 ja 2018) vähentävät etuusmenoja 236 miljoonaa euroa ja samalla kasvattavat toimeentulotuen tarvetta 2,2 % eli 23 miljoonaa euroa. Hallituksen toistuvat indeksijäädytykset ja leikkaukset siirtävät pidemmällä aikavälillä sosiaaliturvan painopistettä viimesijaiseksi ja tilapäiseksi tarkoitettua toimeentulotuen suuntaan. Kehitystä vahvistaa asumistuen enimmäisasumismenojen indeksitarkistusten jäädyttäminen vuodesta 2015. Pitkäaikainen, arjen toimeentuloa paikkaava riippuvuus tarveharkintaisesta toimeentulotuesta heikentää myös työnteon kannustimia ja sitoo ihmisiä köyhyysloukkuun, jopa yli sukupolvien.

Hallituksen leikkaus kohdistuu pienimpiin ensisijaisiin etuuksiin. Hallituksen esitys lisää pienituloisuutta etenkin yli 65-vuotiaiden keskuudessa. Tämä johtuu paitsi siitä, että takuu- ja kansaneläkkeen taso heikkenee, myös siitä, että eläkkeiden verotus voimistuu eläketulovähennyksen pienenemisen myötä. Indeksileikkaukset kumuloituvat paitsi eri etuuksien kautta myös ajallisesti. Muutokset kohdentuvat herkästi samoille henkilöille ja kotitalouksille sekä erityisesti pitkään tiettyjä etuuksia saaville. Lisäksi vaikutukset kumuloituvat myös elämäntilanteiden mukaan. Useita eri etuuksia saavan henkilön osalta jo yksittäisenkin leikkauksen vaikutus kertautuu, koska indeksin alentaminen kohdistuu samanaikaisesti useampaan henkilön saamaan etuuteen. Vuoden 2017 ja 2018 indeksileikkausten ja jäädytysten yhteisvaikutus on kuukausitasolla merkittävä verrattuna vuoden 2001 indeksilain mukaisiin korotuksiin. Pitkällä aikavälillä indeksileikkausten kumuloidumisessa uhkaa tulotason jääminen jälkeen ja kasvava riippuvuus toimeentulotuesta joillekin väestöryhmille. Valiokunnan kuulemat asiantuntijat ovat toistuvasti kiinnittäneet huomiota leikkausten kasautumiseen ja toisaalta vaikutusarvioiden puutteeseen.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2017 vp
Vastalause 1 /sd, vas

Emme voi hyväksyä hallituksen jatkuvia perusturvaleikkauksia, jotka osuvat toistuvasti samoihin ihmisiin ja ajavat ihmisiä köyhyyteen ja viimesijaisen toimeentulotuen asiakkaiksi. Esitämme, että kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien indeksitarkistukset tehdään pysyvän lainsäädännön mukaisesti siten, että vuoden 2016 pisteluku on vuoden 2015 tasolla (ei painu miinukselle), vuoden 2017 indeksiin ei tehdä 0,85 %:n leikkausta vaan elinkustannusindeksin mukainen 0,49 %:n korotus ja ensi vuoden korotus olisi indeksin mukainen n. 0,93 %. Näin laskettuna vuoden 2018 pisteluku olisi 1 660.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 1 § muutettuna (Vastalauseen muutosehdotukset),

että 2.—6. lakiehdotus hylätään.

Vastalauseen muutosehdotukset

1. lakiehdotus

1 §

Sen mukaisesti, mitä kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään, kansaneläkeindeksin pisteluku on 1 660 vuonna 2018.

Helsingissä 29.11.2017

Tuula Haatainen sd
Kristiina Salonen sd
Anneli Kiljunen sd
Aino-Kaisa Pekonen vas

Valiokunnan mietintö StVM 16/2017 vp
Vastalause 2 /ps

VASTALAUSE 2

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi laki kansaneläkkeen ja eräiden muiden etuuksien vuoden 2018 indeksitarkistuksista. Tämän lain mukaisesti kansaneläkeindeksi jäädytettäisiin pysyvästi lainsäädännöstä poiketen vuoden 2017 tasolle. Ehdotettua lakia sovelletaan kaikkiin kansaneläkeindeksiin sidottuihin etuuksiin. Esitys koskee kansaneläkkeitä, takuueläkkeitä ja muita sellaisia etuuksia, joita tarkistetaan kansaneläkeindeksin perusteella tai jotka ovat muuten sidottuja kansaneläkkeen määrään. Näitä muita etuuksia ovat vammaisetuudet, rintamalisä, työttömyysturvain mukainen peruspäiväraha, työmarkkinatuki sekä lapsikorotus. Muutos koskisi myös kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksien määrätymisperusteita sekä rahamääriä, kuten lääkekorvausten vuotuisen omavastuun rajaa.

THL:n mukaan hallituksen esitys lisää pienituloisuutta etenkin yli 65-vuotiaiden keskuudessa. Tämä on seurausta siitä, että takuu- ja kansaneläkkeen taso heikkenee, mutta myös siitä, että eläkeiden verotus voimistuu eläketulovähennyksen pienenemisen myötä.

Lakiehdotukset ovat merkityksellisiä perustuslain 19 §:n 2 momentin kannalta. Sen mukaan laila taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella. (PeVL 47/2017 vp — HE 123/2017 vp).

Perussuomalaiset katsovat, että lakiehdotukset lisäävät yhteiskunnallista eriarvoistumista, yhtenä esimerkkinä eläkeläisköyhyys. Eläkeläisten määrä kasvaa entisestään, eivätkä pelkät nimelliset takuueläkkeen nostot riitä. Kansaneläkettä nauttivista suuri osa joutuu elämään erittäin pienillä tuloilla.

Perussuomalaiset katsovat, että esitys merkitsee perustoimeentulon turvan sellaista heikkenemistä, joka lainsäätäjälle asetetut velvoitteet huomioon ottaen ei ole hyväksyttävissä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että lakiehdotukset hylätään,

että hyväksytään yksi lausuma seuraavasti:

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että perustoimeentulon turvaan ei puututa olennaisesti.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2017 vp
Vastalause 2 /ps

Helsingissä 29.11.2017

Arja Juvonen ps

Valiokunnan mietintö StVM 16/2017 vp
Vastalause 3 /vihr

VASTALAUSE 3

Perustelut

Hallitus esitti syksyllä 2016 lakia kansaneläkkeen ja eräiden muiden etuuksien vuoden 2017 indeksitarkistuksista. Esitetyn lain mukaisesti kansaneläkeindeksi jäädytettiin pysyvästä lainsäädännöstä poiketen vuoden 2016 tasolle, minkä lisäksi kansaneläkeindeksiä alennettiin 0,85 prosentilla vuoden 2017 talousarviossa siten, että indeksi laskee 1 631 pisteestä 1 617 pisteeseen. Talousarviossa 2018 hallitus esittää edelleen indeksin jäädytyksen jatkamista vuoden 2016 indeksi-leikatulla tasolla.

Muutos koskee laajasti suomalaisia pienituloisia. Indeksin jäädytys koskee kansaneläkkeitä, takuueläkettä ja muita sellaisia etuuksia, joita tarkistetaan kansaneläkeindeksin perusteella tai jotka ovat muuten sidottuja kansaneläkkeen määrään. Tällaisia muita etuuksia ovat vammaisetuudet, rintamalisät, työttömyysturvalain mukainen peruspäiväraha, työmarkkinatuki sekä lapsikorotus. Muutos koskee myös kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksien määrätymisperusteita sekä rahamääriä, kuten lääkekorvausten vuotuisen omavastuun rajaa.

Valtiontalouden tilinpidossa indeksileikkaukset kohdistuvat seuraaviin luokkiin: Valtionosuudet kunnille, lapsilisät, sairausvakuutuslain valtionosuudet (vähimmäispäivärahat), kansaneläkelain valtionosuus (asumismenot), kansaneläkelain valtionosuus, vuorottelukorvauksen valtionosuudet, aikuiskoulutustuen valtionosuudet, työmarkkinatuen valtionosuudet, peruspäivärahan valtionosuudet, ansiopäivärahan valtionosuudet, asumistuki, rintamalisät, kansaneläkelain valtionosuus (asumismenojen alennuksen poisto) sekä työmarkkinatuen valtionosuudet.

Indeksitarkistuksia koskeva 0,85 prosentin leikkaus tarkoitettiin pysyväksi, eikä sitä kompensoida muutosta seuraavissa kansaneläkeindeksin tarkistuksissa. Kyseessä oli siis pysyvä heikennys pienituloisten arkeen.

Vihreiden mielestä hallituksen indeksileikkauksille ja jäädytyksille ei ole kestäviä perusteita eikä niitä pidä hyväksyä. Emme pidä kestäväenä emmekä kohtuullisena sitä, että indeksisäästöillä kuitetaan erityisesti lapsiperheitä, työttömiä, eläkeläisiä, opiskelijoita, vammaisia, asevelvollisuuden suorittajia sekä sairaita suomalaisia samaan aikaan, kun hallituksen ajama kilpailukykysojitus veronalennuksineen suosii suurituloisia ja ympäristöä saastuttavalle toiminnalle esitetään monenlaisia verotukia. Toimet heikentävät pienituloisten ostovoimaa, mikä heikentää kotimaista kysyntää ja kotimaisten yritysten kasvunäkymiä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että lakiehdotukset hylätään,

että toimenpidealoite TPA 28/2017 vp hyväksytään.

**Valiokunnan mietintö StVM 16/2017 vp
Vastalause 3 /vihr**

Helsingissä 29.11.2017

Outi Alanko-Kahiluoto vihr